

Inhoudsopgave FDS

1	INLEIDING FEDERATIEF DATASTESEL	2
1.1	DOEL FEDERATIEF DATASTESEL	2
1.2	FEDERATIE MET COLLECTIEVE AFSPRAKEN EN ZO NODIG VOORZIENINGEN	2
2	FDS BASIS CONCEPT	3
2.1	DATA	3
2.2	BASISPLAAT	3
2.3	STRATEGISCHE STURING	4
2.4	DATA-AANBOD	4
2.4.1	<i>Databron</i>	4
2.4.2	<i>Eisen aan stelseldata</i>	4
2.4.3	<i>Rollen in het data-aanbod</i>	4
2.5	DATAVRAAG	5
2.6	STELSELMECHANISMEN	5
2.7	OVERZICHT BEGRIPPEN	5
2.8	TOELICHTING OP DE WIJZIGINGEN T.O.V. DE HOUTSKOOLSCHETS	6
2.8.1	<i>Meer beschrijving, minder definiërend</i>	6
2.8.2	<i>Vereenvoudiging basismodel</i>	6
3	FDS EISEN AAN STELSELDATA	8
3.1	EISEN AAN STELSELDATA	8
3.1.1	<i>Wettelijke grondslag</i>	8
3.1.2	<i>Meervoudig bruikbare data</i>	8
3.1.3	<i>Data is adequaat beschreven</i>	8
3.1.4	<i>Betekenisvol meervoudig datagebruik dankzij de Informatiekundige Kern</i>	8
4	FDS DATAPATRONEN	10
4.1	PATRONEN IN HET DATA-AANBOD	10
4.1.1	<i>Enkelvoudige bron</i>	10
4.1.2	<i>Gecumuleerde bron</i>	10
4.1.3	<i>Gecompileerde bron</i>	10
5	FDS UITGANGSPUNTEN	11
5.1	DATASOEVEREINITEIT	11
5.2	DECENTRAAL WAT KAN EN CENTRAAL ALS HET MOET	11
5.3	AFSPRAKEN BOVEN STANDAARDEN BOVEN VOORZIENINGEN	11
5.4	DATA BIJ DE BRON	11
5.5	SECTOR OVERSTIJGEND DATADELEN	11
5.6	VERTROUWENSRAAMWERK	12
6	FDS BEKWAAMHEDEN	13
6.1	OVER BEKWAAMHEDEN	13
6.2	BASIS BEKWAAMHEDEN	13
6.3	UITWERKEN BEKWAAMHEDEN	13
7	FDS METADATA	14
7.1	WAT IS METADATA?	14
7.2	WAAROM METADATA?	14
7.3	HOE KOMT HET STELSEL AAN METADATA?	14
8	FDS STELSELFUNCTIES	15
8.1	ORGANISATORISCHE STELSELFUNCTIES	15
8.2	TECHNISCHE STELSELFUNCTIES	15

1 Inleiding Federatief Datastelsel

1.1 Doel Federatief Datastelsel

Complexe maatschappelijke opgaven vragen steeds vaker om samenwerking in ketens en netwerken, waarin gegevens gezamenlijk worden gebruikt. De [Interbestuurlijke Datastrategie](#) beschrijft een strategische richting gericht op een beter gebruik van het datapotentieel van en door de Nederlandse overheid. Een effectief functionerend federatief datastelsel wordt daarbij gezien als een essentieel middel.

Het Federatief Datastelsel (FDS) wordt een samenstel van participanten (de leden) met specifieke rollen en verantwoordelijkheden, die op basis van eenduidige afspraken en standaarden, kwalitatief hoogwaardige data verzamelen, beheren, beschikbaar stellen en/of gebruiken op maatschappelijk verantwoorde wijze.

Het belangrijkste doel van FDS is om het datapotentieel bij de leden zo goed mogelijk te benutten ten bate van maatschappelijke vraagstukken en ten bate van individuele dienstverlening. Dit doen de leden door hun eigen data effectief (d.i. doelgericht) en op verantwoorde wijze met elkaar te delen.

1.2 Federatie met collectieve afspraken en zo nodig voorzieningen

Een federatie is feitelijk een samenwerking tussen de leden op basis van individuele soevereiniteit en collectieve afspraken. Het waarborgen van het functioneren van de federatie is in beginsel de volledige verantwoordelijkheid van de leden, doordat zij ieder afzonderlijk conformeren aan de collectieve afspraken. Een centraal niveau is er alleen als waarborg voor essentiële zaken die op het decentrale niveau moeilijk zijn in te richten en/of daarvoor niet efficiënt zijn.

Ook voor FDS geldt de soevereiniteit van de leden en conformiteit aan de collectieve afspraken en principes. Collectieve afspraken kunnen waar nodig uitmonden in concrete (stelsel)standaarden. De federatie kan niet functioneren zonder voorzieningen die invulling geven aan het gezamenlijke doel. Dergelijke voorzieningen zijn in beginsel de verantwoordelijkheid van de leden op basis van de collectieve afspraken en standaarden. Alleen waar het echt nodig is of waar het veel efficiënter is, kan gebruik worden gemaakt van centrale generieke voorzieningen. In beginsel staat het de leden vrij om gebruik te maken van generieke voorzieningen, tenzij dit voor specifieke situaties in de collectieve afspraken is opgenomen (dat kan een wet zijn).

2 FDS Basis concept

2.1 Data

Het Federatief Datastelsel draait om data. We beschrijven het begrip 'data' vanuit de invalshoek van FDS.

De term 'data' is afkomstig uit het Latijn en betekent zoveel als 'gegevens' of 'feiten'. Het Latijnse enkelvoud is 'datum'. De verwarring die hierbij kan ontstaan met het welbekende tijdsbegrip is evident. We gebruiken daarom de term 'data' voor zowel het enkelvoud als voor het meervoud van 'gegeven'. Uit de context moet blijken of het om het meervoud gaat of om het enkelvoud.

Om Data als begrip te omschrijven gebruiken we de definitie zoals omschreven in [artikel 2 lid 1 van de Europese Data Governance Act](#). Deze definitie beschrijft het begrip iets ruimer dan [NORA](#) dat doet. Dit komt met name tot uiting in de expliciete benoeming van datacompilaties, wat het begrip beter toepasbaar maakt voor een datastelsel (of data space) zoals FDS.

Voor de definitie van data binnen FDS hanteren we derhalve de volgende:

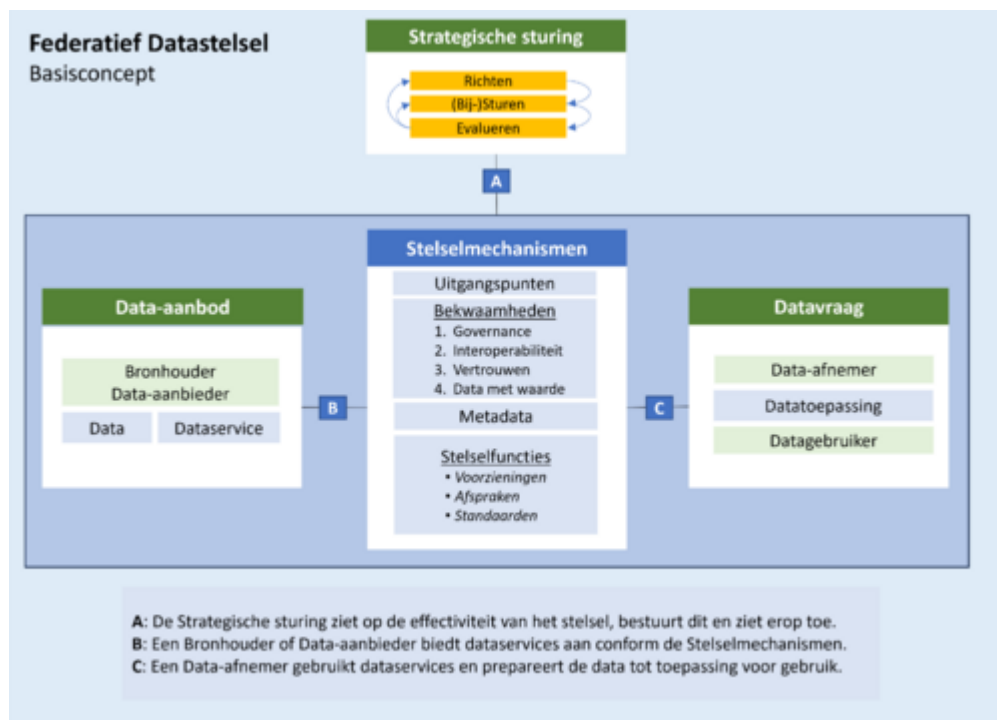
Elke digitale weergave van handelingen, feiten of informatie en elke compilatie van dergelijke handelingen, feiten of informatie, ook in de vorm van geluidsopnames of visuele of audiovisuele opnames.

2.2 Basisplaat

Het basisconcept voor het Federatief Datastelsel is weergegeven in de onderstaande afbeelding. Dit basisconcept vervangt de zogenoemde '[Houtskoolschets](#)' die is gepubliceerd tijdens de stelseldag in november 2022.

De laatste paragraaf op deze pagina geeft een korte toelichting op de belangrijkste wijzigingen in dit basisconcept ten opzichte van de eerdere houtskoolschets.

Dit basisconcept vormt het vertrekpunt voor verdere uitwerking tot FDS doelarchitectuur. De concrete aanpak daarvoor vertrekt uit de zogenoemde basis bekwaamheden. Deze worden gedetailleerd uitgewerkt. Daaruit leiden we de benodigde processen en functies af en kunnen we de benodigde afspraken, standaarden en eventuele voorzieningen definiëren.

FDS gaat om het genereren van maatschappelijke waarde door het verantwoord delen van meervoudig bruikbare hoogwaardige Data. Dit delen begint bij de data-aanbieder. Organisaties

die deze rol invullen, stellen hun data binnen het stelsel beschikbaar. Dat gebeurt door het leveren van gestandaardiseerde datadiensten. De data-aanbieder publiceert de metadata over de data en diensten die hij beschikbaar stelt, zodat een (potentiële) Data-afnemer kan bepalen of dit voor hem bruikbaar is.

In de volgende paragrafen zijn de onderdelen van het basisconcept kort en bondig toegelicht, met doorverwijzingen naar pagina's met uitgebreidere beschrijving.

2.3 Strategische sturing

De strategische sturing ziet vooral op de effectiviteit van het stelsel. In welke mate draagt FDS daadwerkelijk bij aan het beter benutten van data door de Nederlandse overheid, bij maatschappelijke opgaven en individuele dienstverlening. En weegt dit in voldoende mate op tegen de kosten die ermee gemoeid zijn.

2.4 Data-aanbod

Er is sprake van data als handelingen, feiten of informatie digitaal worden weergegeven. De data is op enigerlei wijze persistent opgeslagen in een of meer fysieke databronnen. De ontsluiting van de data uit de fysieke bron, gebeurt door middel van dataservices. Een dataservice is een door de data-aanbieder samengesteld mechanisme dat na activering door een applicatie, toegang geeft tot bepaalde data uit een of meer fysieke databronnen. Data-afnemers kunnen als ze daartoe gerechtigd zijn, de dataservices activeren door deze met een eigen applicatie aan te roepen en de daaruit verkregen data gebruiken voor hun eigen doelen in hun eigen context.

2.4.1 Databron

FDS hanteert '[data bij de bron](#)' als een van de uitgangspunten. Mede daarom is het belangrijk om een goed beeld te krijgen bij het begrip 'bron' of **bronregistratie**. [NORA definieert het begrip als volgt](#): 'De plaats waar een gegeven of document voor de eerste keer is vastgelegd'.

Deze definitie volgen we vanuit de optiek van het data-aanbod binnen FDS, maar we nuanceren het begrip iets voor FDS. We noemen het **Leidende bronregistratie** ([zie ook NORA principe NAP12](#)) en we definiëren het als volgt:

De plaats waar de data fysiek wordt vastgelegd, zoals die is ingezameld op grond van de wettelijke taak van de betreffende uitvoerende partij.

Er kunnen meerdere redenen zijn om de data niet aan te bieden vanuit de leidende bronregistratie, maar bijvoorbeeld vanuit een **technische kopie** ervan. Het beperken van het risico op verstoring van de primaire procesgang is een voorbeeld van zo'n reden.

De bron vanuit de optiek van de datavraag is feitelijk de dataservice waarvan gebruik wordt gemaakt. Voor de datavraag is het belangrijk te weten wat grondslagen, betekenis en kwaliteit zijn van de data die de service biedt. Ongeacht de fysieke bron waaruit ze wordt betrokken.

2.4.2 Eisen aan stelseldata

De belangrijkste eisen die FDS stelt aan data zijn:

- De data heeft een wettelijke grondslag
- De data is meervoudig bruikbaar
- De data is adequaat beschreven
- De data is in samenhang ontsluitbaar

[Klik hier voor de beschrijving van de eisen aan stelseldata.](#)

2.4.3 Rollen in het data-aanbod

Binnen het data-aanbod onderscheiden we de rollen van **Bronhouder** en **Data-aanbieder**. Bronhouder is de verantwoordelijke houder van een fysieke databron binnen het stelsel (de leidende bronregistratie, dan wel een kopie of afleiding). Data-aanbieder maakt data beschikbaar voor afnemers door dataservices te ontwikkelen op de bron(nen) van bronhouder(s). De rollen kunnen bij verschillende partijen zijn ondergebracht, maar ook kan eenzelfde partij beide rollen invullen.

Het data-aanbod kan op verschillende manieren zijn ingericht met de hiervoor genoemde rollen. FDS schrijft die inrichting niet voor, maar wel stelt FDS dat één partij voor het stelsel geldt als aanspreekpunt voor een bepaald data-aanbod, ongeacht de achterliggende inrichting.

Voor de inrichting van het data-aanbod zijn meerdere patronen mogelijk.

[Klik hier voor de beschrijving van FDS datapatronen](#)

2.5 Datavraag

Data-afnemer is de rol die data van data-aanbieders beschikbaar maakt voor gebruik ten behoeve van eigen doelstellingen in een eigen context.

De data-afnemer is een rechtspersoon, die als deelnemer is aangesloten bij het stelsel. De data-afnemer kan gebruik maken van dataservices van een of meer data-aanbieders als hij daarvoor gerechtigd is en als hij deze uitsluitend zonder commercieel oogmerk gebruikt voor publiek belang. De data-afnemer gaat hiervoor een (standaard)overeenkomst aan met de data-aanbieder(s).

Om toegang te krijgen tot de data moet de data-afnemer beschikken over een eigen voorziening die in staat is om de betreffende dataservices te activeren.

De data-afnemer stelt de aldus verkregen data, via een eigen voorziening beschikbaar aan zijn **gebruikers**. De data-afnemer kan met zijn voorziening meerdere databronnen verbinden en verwerken tot een specifieke compilatie voor gebruik met eigen (publieke) doelen binnen de eigen context. Dat kan bijvoorbeeld een onderzoek zijn t.b.v. een bepaalde maatschappelijke opgave. Als de compilatie naar het inzicht van de data-afnemer meervoudig bruikbaar kan zijn, kan hij deze weer als data-aanbieder laten opnemen in het stelsel. Daarvoor moet de compilatie uiteraard voldoen aan de daarvoor geldende voorwaarden.

2.6 Stelselmechanismen

De stelselmechanismen vormen feitelijk het cement tussen de participanten in het stelsel. Dit cement bestaat uit:

- [Stelselmechanisme 'Uitgangspunten'](#)
- [Stelselmechanisme 'Bekwaamheden'](#)
- [Stelselmechanisme 'Metadata'](#)
- [Stelselmechanisme 'Stelselfuncties'](#)

2.7 Overzicht begrippen

Onderstaande tabel schets een overzicht van een aantal gebruikte begrippen.

Term	Definitie/omschrijving
Federatief Datastelsel	Samenstel van participanten met specifieke rollen en verantwoordelijkheden, die op basis van eenduidige afspraken en standaarden, kwalitatief hoogwaardige data verzamelen, beheren, beschikbaar stellen en/of gebruiken op maatschappelijk verantwoorde wijze. Dit alles ondersteund door decentrale datavoorzieningen tenzij een centrale datavoorziening noodzakelijk is.
Data	Elke digitale weergave van handelingen, feiten of informatie en elke compilatie van dergelijke handelingen, feiten of informatie, ook in de vorm van geluidsopnames of visuele of audiovisuele opnames. (Bron: Data Governance Act)
Metadata	Gegevens die context, inhoud, structuur en vorm van informatie en het beheer ervan door de tijd heen beschrijven. (Bron: NORA)
Meervoudig bruikbaar	Data die wordt ingewonnen naar aanleiding van een wettelijke taak met een zeker doel, maar die al dan niet in combinatie met andere

	<p>data, ook gebruikt kan worden voor andere doeleinden in andere contexten.</p> <p>Dataservice Een samenstel van ontsluitingsregels op een bepaalde databron, dat door een computerprogramma kan worden gebruikt om toegang te krijgen tot de onderhavige data.</p>
Leidende bronregistratie	De plaats waar de data fysiek wordt vastgelegd, zoals die is ingezameld op grond van de wettelijke taak van de betreffende uitvoerende partij.
...	...

2.8 Toelichting op de wijzigingen t.o.v. de houtskoolschets

De kern van de verandering zit in verduidelijking en vereenvoudiging. In grote lijnen wijkt het basisconcept niet veel af van de houtskoolschets. Het basisconcept is wel meer toegespitst op het Federatief Datastelsel zelf en er is daardoor minder vermenging met de omgeving van de Interbestuurlijke Datastrategie. Concreet manifesteert zich dat door minder ver doordrivende definiëring van begrippen en een meer op FDS toegespitste plaat en dito beschrijving.

2.8.1 Meer beschrijving, minder definiërend

De beschrijving van de houtskoolschets sloeg teveel door in het waterdicht willen definiëren van begrippen. Dat maakte het verhaal niet duidelijker. Begrippen zijn nu meer omschrijvend in de tekst verwerkt. Bepalende begrippen worden nog wel uitgelicht. Deze zijn ook aangescherpt waar nodig. Andere begrippen zoals data-aanbieder of data-afnemer zijn omschrijvend in de tekst verwerkt. Als geheel is het inhoudelijk niet heel veel anders geworden, maar wel beter leesbaar en begrijpelijk als het goed is.

2.8.2 Vereenvoudiging basismodel

De houtskoolschets toonde 4 betrokken of participerende rollen/partijen rond een set stelselcomponenten. Verwarrend in deze plaat was dat niet direct duidelijk werd wat nu daadwerkelijk tot het stelsel behoorde en wat tot de omgeving van het stelsel. Ook was de gebruikte terminologie en de positie van sommige termen niet altijd even handig.

De herziene plaat is vooral toegespitst op het stelsel zelf en toont van de omgeving uitsluitend dat wat voor het stelsel relevant is te benoemen. Ook is de plaat daarmee meer in lijn gekomen met Europese referentie-architecturen, i.h.b. [IDS-RA](#) (International Data Space – Reference Architecture) en referentie-architectuur van [GAIA-X](#). De ‘maatschappij’ is als betrokken rol/partij uit het model verdwenen. Het was teveel een verwarrende omgevingsfactor.

Stelsel governance is gewijzigd in strategische sturing. Hiermee wordt duidelijk dat governance op strategisch niveau ziet op de effectiviteit van het stelsel. De tactisch/operationele sturing is impliciet onderdeel van de stelselmechanismen als uitwerking van de bekwaamheid ‘Governance’. Datahouder is gewijzigd in Data-aanbod. Door de rol te verzelfstandigen, maken we duidelijk dat het een aandachtsgebied is, waarbinnen betrokkenen rollen vervullen en waaruit dataservices worden betrokken. De inrichting van het aandachtsgebied valt slechts ten dele onder ‘regime’ van het stelsel. De plaat kan dat niet ineens duidelijk maken. Daarvoor is de tekst wel noodzakelijk.

Dataverwerker is gewijzigd in Datavraag. De term en uitleg m.b.t. dataverwerker was bij de houtskoolschets nog voer voor discussie door de onduidelijkheid op dat gebied. De term was ook ongelukkig. Datavraag is een term die eveneens is gericht op een aandachtsgebied. We laten daarmee zien dat het gaat om uitsluitend vraag naar data. De verwerkersrol van de houtskoolschets hinkte wat dat betreft nog wat op twee gedachten.

De stelselcomponenten van de houtskoolschets zijn gewijzigd in stelselmechanismen. Die term geeft meer aan wat het is, het mechaniek van afspraken, standaarden en voorziening, dat op grond van uitgangspunten, met bekwaamheden (capabilities) en metadata, het stelsel laat werken.

3 FDS eisen aan stelseldata

[Terug naar FDS Basis concept](#)

3.1 Eisen aan stelseldata

De volgende paragrafen beschrijven enkele belangrijke eisen die FDS stelt aan de data die wordt ingebracht in het stelsel.

3.1.1 Wettelijke grondslag

De datastrategie is er op gericht om het publiek belang beter te dienen, door data waar we als overheid toch al over beschikken, effectief meervoudig in te zetten. De scope van FDS betreft daarom alle data die op grond van het publiek belang wordt ingewonnen en/of bewerkt door overheidsorganisaties of door private organisaties met een wettelijke taak. De data die binnen het stelsel wordt aangeboden en afgenomen heeft altijd een grondslag die is te herleiden naar Nederlandse en/of Europese wet- en regelgeving.

3.1.2 Meervoudig bruikbare data

Data wordt ingewonnen en/of bewerkt met een reden (doel) in een bepaalde context. De data is nodig om het specifieke doel te bereiken. Maar data is vaak ook bruikbaar voor andere doelen in andere contexten. Zo is [Identificatie en registratie van dieren](#) nodig om snel te kunnen handelen bij gevaar voor de volksgezondheid bij uitbraak van dierziektes. Dergelijke data kan echter ook nuttig zijn voor inzicht in concentraties van diersoorten die van invloed (kunnen) zijn op milieuomstandigheden.

Bij de wens om bepaalde data te gebruiken in een andere context en/of met andere doelen, moet altijd worden bepaald of het juridisch is toegestaan, ethisch is verantwoord en technisch haalbaar is.

3.1.3 Data is adequaat beschreven

Om data effectief te kunnen gebruiken moet duidelijk zijn in welke context en met welk doel de data is ontstaan en wat de betekenis ervan is. Om te kunnen weten en begrijpen wat bepaalde data betekent, beschrijven we deze met metadata. De NORA definieert metadata als:

'Gegevens die context, inhoud, structuur en vorm van informatie en het beheer ervan door de tijd heen beschrijven.'

Metadata vormt een essentieel fundament onder de werking van het Federatief Datastelsel. De metadata vertelt wat binnen het stelsel beschikbaar is, wie daar bij betrokken zijn, hoe de data beschikbaar is en voor wie onder welke condities.

De metadata komt op federatieve wijze beschikbaar. Partijen die willen deelnemen aan het stelsel melden zich aan door een zogenoemde digitale zelfbeschrijving op te stellen op basis van een standaard template. De zelfbeschrijving wordt gevalideerd. Dit gebeurt zoveel mogelijk geautomatiseerd en indien nodig vindt aanvullend 'handmatige' validering plaats. De zelfbeschrijving wordt ingevoerd in de federatieve catalogus. Na positieve validering wordt de zelfbeschrijving gepubliceerd, d.w.z. dat de metadata in de federatieve catalogus beschikbaar wordt gemaakt voor iedere deelnemer in het stelsel en voor andere geïnteresseerden.

3.1.4 Betekenisvol meervoudig datagebruik dankzij de Informatiekundige Kern

Voor het betekenisvol combineren (compileren) van data moet deze voorzien zijn van uniek identificerende kenmerken, ook wel sleuteldata genoemd. Relaties tussen data worden gelegd via deze sleuteldata.

FDS kent een zogenoemde Informatiekundige Kern (IK). De IK heeft als doel het bewerkstelligen dat data sector-overstijgend in samenhang kan worden gedeeld. Daartoe faciliteert de IK de meest voorkomende datadeel-relaties [tussen sectoren](#). De IK bestaat uit afspraken en standaarden die er voor zorgen dat deze betrouwbaar kunnen worden gelegd.

Dit stelt eisen (in de vorm van afspraken en standaarden) aan de minimale kwaliteit van deze identiteiten en aan de koppelingen die op basis daarvan worden gelegd. Met de IK, wil FDS borgen dat aangesloten databronnen via deze identificerende kenmerken betrouwbaar in samenhang kunnen koppelen. Het aansluiten op FDS betekent daarom ook aansluiten op de IK.

De meest voorkomende datadeel-relaties tussen sectoren blijken gelegd te kunnen worden op basis van de identificerend kenmerken van natuurlijke personen, organisaties en locaties. Tussen sectoren verbinden we daarom vooral op basis van “wie” en “waar”. Binnen sectoren zijn de onderwerpen waar de sector over gaat belangrijke factoren voor het leggen van relaties. Denk aan voertuigen in de mobiliteitssector, of zorgprofessionals in de zorgsector, etc.

4 FDS datapatronen

[Terug naar FDS Basis concept](#)

4.1 Patronen in het data-aanbod

Er is sprake van data als handelingen, feiten of informatie digitaal worden weergegeven. Voor meervoudige gebruik binnen het stelsel gaan we ervan uit dat die data op enigerlei wijze persistent is opgeslagen in een of meer fysieke databronnen.

Voor de fysieke plek van de data zijn meerdere patronen mogelijk:

- Enkelvoudige bron
- Gecumuleerde bron
- Gecompileerde bron

4.1.1 Enkelvoudige bron

Binnen de scope van FDS spreken we van een enkelvoudige fysieke bron als alle data die met een bepaald wettelijk doel wordt verzameld, zich bevindt in één fysieke bron. Een voorbeeld hiervan is de verzameling voertuiggegevens en kentekenbewijzen in de basisregistratie voertuigen, welke door de RDW wordt beheerd.

De houder van een enkelvoudige bron is tevens data-aanbieder.

4.1.2 Gecumuleerde bron

Binnen de scope van FDS spreken we van een gecumuleerde fysieke bron als alle data die met een bepaald wettelijk doel wordt verzameld, zich bevindt in meerdere fysieke bronnen en wordt samengevoegd in één bron. Hierbij onderscheiden we horizontale en verticale cumulatie.

Bij de horizontale variant registreren alle bronnen dezelfde kenmerken van een datasoort, maar registreren ze slechts een deel van de totale populatie binnen het doel. Alle deelbronnen tezamen omvatten de volledige populatie, wat een fysieke gecumuleerde bron kan zijn. Een voorbeeld hiervan is de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG). De gemeentelijke bronhouders leveren hun lokale BAG-data aan voor opname in de 'Landelijke voorziening BAG' bij het Kadaster. Het Kadaster gebruikt de LV-BAG om de data aan te bieden aan afnemers.

Bij de verticale variant beschrijven alle bronnen ieder voor zich de gehele populatie van een datasoort, maar met slechts een deel van de kenmerken. De gecumuleerde versie van deze data levert de volledige beschrijving van de betreffende datasoort.

Deel-bronhouders zijn verantwoordelijk voor hun eigen databron en voor het beschikbaar stellen van hun data aan de gecumuleerde bron. Zowel de deel-bronhouders als de houder van de gecumuleerde bron kunnen data uit hun bron aanbieden door middel van dataservices.

4.1.3 Gecompileerde bron

Binnen de data-scope van FDS spreken we van een gecompileerde bron, als data van meerdere soorten, aan de hand van sleutels en algoritmen wordt samengevoegd. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren in ketens, waar meerdere partijen een deel van het proces uitvoeren. De data die daarbij wordt ingewonnen kan gecompileerd worden tot een ketenregistratie. Een andere vorm van compilatie is bijvoorbeeld het samenstellen van statistische datasets.

5 FDS Uitgangspunten

Terug naar [FDS Basis concept](#)

5.1 Datasoevereiniteit

Data-aanbieders behouden binnen FDS controle over de beschrijving van en de toegang tot de data waarvoor ze verantwoordelijk zijn, op grond van hun wettelijke taak.

5.2 Decentraal wat kan en centraal als het moet

In het federale stelsel zijn de leden autonoom, maar conformeren ze aan collectieve afspraken, standaarden en voorzieningen. Het uitgangspunt is om voorzieningen alleen centraal te ontwikkelen en beschikbaar te stellen als dat functioneel noodzakelijk is, als het echt efficiënter of als de leden er gewoon aantoonbare behoefte aan hebben. Verplicht te gebruiken zijn bepaalde centrale voorzieningen alleen als dat in de collectieve afspraken zo is opgenomen.

5.3 Afspraken boven standaarden boven voorzieningen

FDS gaat uit van het principe 'Afspraken gaan boven standaarden en standaarden gaan boven voorzieningen'. De nadruk ligt niet op realisatie en beheer van (generieke) IT-voorzieningen, maar op ontwikkelen en toepassen van generieke afsprakenkaders en standaarden.

Het principe houdt in dat voor een probleem dat binnen het stelsel volledig kan worden opgelost met een bindende stelselafpraak, geen stelselstandaard of stelselvoorziening wordt ontwikkeld. Als een stelselafpraak alleen niet toereikend is kan (ook) een stelselstandaard worden afgesproken. Pas als een stelselstandaard ook niet toereikend is, kan een generiek toepasbare stelselvoorziening worden ontwikkeld.

5.4 Data bij de bron

Met dit uitgangspunt volgt FDS de ontwikkelingen die er zijn op dit gebied en volgt FDS ook het NORA architectuurprincipe [Informeer bij de bron](#), en de implicaties ervan.

Het NORA principe stelt dat er voor gegevens die de overheid gebruikt, altijd één bron bestaat die als leidend kan worden beschouwd. Dat sluit niet uit dat er meerdere bronnen kunnen zijn met dezelfde data. Dat kunnen (technische) kopieën zijn of afleidingen van de leidende bron. Voor FDS geldt het uitgangspunt dat data zo dicht mogelijk bij de leidende bron wordt betrokken. Elke kopie of afleiding en daaropvolgende kopie of afleiding brengt de data verder weg van de leidende bron en verhoogt het risico op inconsistenties en fouten in de data.

FDS geeft invulling aan dit uitgangspunt met het concept van datadelen via dataservices die toegang geven tot data bij de leidende bron of zo dicht mogelijk daarbij. Dit draagt ook bij aan het uitgangspunt van data-soevereiniteit. De houders van de leidende bronnen houden beter zicht op de data die rechtstreeks, of eventueel via een enkele afleiding, van hun bron worden afgenomen. Er is ook beter zicht op de afnemers van de data. Hoe verder de data van de leidende bron raakt, hoe lastiger het zicht wordt op verantwoord gebruik.

De verdere uitwerking van dit uitgangspunt vergt zeker nog verder denkwerk en afstemming met de andere initiatieven op dit gebied.

5.5 Sector overstijgend datadelen

FDS wil zich in het Nederlandse en Europese landschap van datastelsels (of data spaces) positioneren als verbindende schakel tussen sectoraal ingerichte stelsels. De focus van FDS is daarmee gericht op sector overstijgende datadeel-relaties, in de veronderstelling dat datadeel-relaties binnen een sector de focus zijn van de sectorale datastelsels. Dat betekent niet dat intra-sectorale datadeel-relaties niet mogelijk zijn binnen FDS. Maar FDS kan geen rekening houden met alle eisen en wensen die voor een sector specifiek zijn.

De sector overstijgende datadeel-relaties worden ondersteund door de zogeheten [Informatiekundige Kern \(IK\)](#).

5.6 Vertrouwensraamwerk

FDS is gericht op het opbouwen van vertrouwen door middel van strikte beveiligings- en privacy-praktijken, transparantie in gegevensverwerking en het faciliteren van certificeringen en audits om het vertrouwen van de deelnemers in het stelsel te vergroten.

6 FDS Bekwaamheden

[Terug naar FDS Basis concept](#)

6.1 Over bekwaamheden

Een bekwaamheid, vaak aangeduid met de Engelse term 'capability', is een vermogen dat iets (bijv. een systeem) in staat stelt om bepaalde doelstellingen te realiseren.

Voor het realiseren van de doelstellingen van het Federatief Datastelsel, zijn bepaalde bekwaamheden nodig bij de deelnemers in het stelsel en er zijn algemene bekwaamheden die het stelsel als geheel laten functioneren. In deze uitwerking ligt de focus bij het laatstgenoemde. De bekwaamheden die een individuele deelnemer nodig heeft om effectief deel te kunnen nemen beschouwen we als voorwaarden die FDS stelt aan deelname. Het stellen van die voorwaarden is dan weer een bekwaamheid van het stelsel.

De startzin in de beschrijving van een bekwaamheid luidt daarom altijd als volgt:
'De bekwaamheid van het stelsel om ...'

6.2 Basis bekwaamheden

FDS benoemt vier basis bekwaamheden. Deze vormen de kapstok voor het dieper uitwerken naar detailniveaus. Deze bekwaamheden zijn afgeleid uit bestaande Europese referentiekaders, mede op basis van een verkenning die Geonovum daarop heeft uitgevoerd en waarvan het [rapport](#) is gepubliceerd onder een creative commons licentie.

FDS onderscheidt de volgende vier basis bekwaamheden:

1. Stelsel-governance: Het vermogen van het stelsel om gedragingen en activiteiten van de deelnemende partijen in de gewenste richting te doen bewegen.
(Opmerking: bij de uitwerking van deze bekwaamheid gelden de [organisatorische stelselfuncties](#) als vertrekpunt).
2. Interoperabiliteit: Het vermogen van het stelsel om de deelnemende partijen data met elkaar te laten delen en/of uit te wisselen.
3. Vertrouwen: Het vermogen van het stelsel om vertrouwen te genereren voor verantwoord gebruik van data door de deelnemende partijen.
4. Data waarde: Het vermogen van het stelsel om data zichtbaar van waarde te laten zijn voor de deelnemende partijen.

6.3 Uitwerken bekwaamheden

De bekwaamheden worden verder uitgewerkt naar gedetailleerder niveau, zo diep als nodig is. Per bekwaamheid beschrijven we het volgende:

- De architectuur requirements die van toepassing zijn en de implicaties van die requirements voor het stelsel en de deelnemers;
- De afspraken die nodig zijn om de bekwaamheid te kunnen hebben.

7 FDS Metadata

[Terug naar FDS Basis concept](#)

7.1 Wat is metadata?

NORA definieert [Metadata](#) als:

Gegevens die context, inhoud, structuur en vorm van informatie en het beheer ervan door de tijd heen beschrijven.

Contextuele metadata is bijvoorbeeld:

- Grondslag voor registratie van een gegeven (bijv. een wet)
- Eigenaar van de registratie
- Vertrouwelijkheid (open ; gesloten)
- Actualiteit (kopiedata, dagelijkse verversing ; real time ; ...)
- Etc.

7.2 Waarom metadata?

Metadata vormt een essentieel fundament onder de werking van het Federatief Datastelsel. De metadata 'vertelt' wat binnen het stelsel beschikbaar is, wie daar bij betrokken zijn, hoe de data beschikbaar is en voor wie onder welke condities.

7.3 Hoe komt het stelsel aan metadata?

De metadata komt op federatieve wijze beschikbaar. Partijen die willen deelnemen aan het stelsel melden zich aan door een zogenoemde digitale zelfbeschrijving op te stellen op basis van een standaard template. Via de poortwachtersfunctie wordt de zelfbeschrijving gevalideerd. Dit gebeurt zoveel als mogelijk geautomatiseerd. Een gevalideerde zelfbeschrijving wordt gepubliceerd en is daarmee opgenomen in de federatieve catalogus. De metadata is daarmee beschikbaar voor iedere deelnemer in het stelsel alsook voor andere geïnteresseerden.

8 FDS Stelselfuncties

Terug naar [FDS Basis concept](#)

Voor een goede werking van het stelsel onderkennen we beperkte set aan organisatorische en technische stelselfuncties. Deze functies zorgen ervoor dat gebruikers het stelsel als een geheel ervaren en dat ze het data-aanbod in FDS zo eenvoudig mogelijk kunnen gebruiken. De stelselfuncties worden conform het uitgangspunt [Decentraal tenzij](#) bij voorkeur decentraal ingevuld op basis van afspraken, standaarden en/of voorzieningen, waarbij ook het uitgangspunt '[Afspraken boven standaarden boven voorzieningen](#)' van toepassing is.

8.1 Organisatorische stelselfuncties

De organisatorische stelselfuncties zijn in de onderstaande figuur afgebeeld.

8.2 Technische stelselfuncties

De technische stelselfuncties zijn in de onderstaande figuur afgebeeld.

